

ARSLANTEPE – ARSLANLAR TEPEŚİ

5000 YIL ÖNCE BU TOPRAKLARDA “DEVLET” DOĞDU

Höyük olarak tanımladığımız tepeler formunu toprak kullanılarak inşa edilen evlerin, köylerin ve şehirlerin oluşturduğu özel bir yerleşim biçiminden almaktadır (1).

Günümüzde de kullanımı devam eden güneşte kurutulmuş kerpiç tuğlalar Yakınoğu ve dünya mimarisinde ana malzeme haline gelmiştir. Vazgeçilmez inşaat malzemesi olan kerpiç tuğlalar, yapıların tahribi ya da yıkılması ile birlikte tekrar hammaddesi olan toprağa dönüştüğünde muazzam harabeler oluşturarak bir tepe şeklini alır. Tarihin bölümlerini içinde barındıran bu **tepeler** tabaka tabaka, seviye seviye açılarak geçmişimizin parçalarını bir araya getirir.

Yapay tepelerden biri olan Arslantepe, Fırat Nehri’ne yakın konumdaki Orduzu’da, tarlalar ve meyve bahçeleri arasında yükselir. Arslantepe adını, taştan yapılmış iki arslan heykelinden alır.

(2). Sözü edilen bu heykeller, MÖ 1. binyılın başına tarihlenen sarayın girişini süslemekteydi. Saray 1900’lü yılların başında ziyaretçiler tarafından hala görülebilmekteydi.

Höyükteki düzenli kazılar Louis Delaporte yönetimindeki bir Fransız ekip tarafından 1930'lu yıllarda başladı. İkinci Dünya Savaşı sırasında Delaporte'nin ölümünün ardından kazılar, Claude Schaeffer tarafından 1948-1951 yılları arasında aralıklarla sürdürüldü.

Salvatore Puglisi yönetimindeki İtalyan Heyeti'nin kazı çalışmaları ise 1961 yılında başladı (Bu çalışmalar, başlangıçta S. Puglisi ve Piero Meriggi ile birlikte yürütüldü). Bu tarihten itibaren, Türkiye Kültür ve Turizm Bakanlığı, Anıtlar ve Müzeler Genel Müdürlüğü'nün izni ve işbirliği ile yürütülen Arslantepe Kazısı, Roma " Sapienza" Üniversitesi'nin desteklediği önemli arkeolojik çalışmalarından biri haline geldi. Puglisi'nin ardından kazı çalışmalarına Alba Palmieri yönetiminde devam edildi; günümüzde ise kazılar Marcella Frangipane başkanlığında yürütülmektedir.

Birbiri üzerine inşa edilmiş olan yerleşim kalıntılarının metrelerce altında, dünyanın en erken devlet sistemlerinden birinin doğuşunu kanıtlayan eski bir saray yapısı vardır.

Fırat ve Dicle Nehirleri boyunca ilk şehir toplumları ortaya çıkarken, Arslantepe MÖ IV. binyılda, yeni gelişen ekonomik, politik, dinsel ve yönetsel bir merkez olarak doğmaktaydı. Ortaya çıkarılan bu anıtsal bina, çanak çömlek buluntular, metal silahlar ve etkileyici binlerce mühür baskısı, dünyanın en erken devlet sistemlerinden birinin burada doğduğunu belgeler. Dolayısıyla Arslantepe'deki buluntular, erken devlet olgusunun sadece Mezopotamya'da değil, aynı zamanda Doğu Anadolu'nun dağlık bölgesinde de geliştiğini ortaya koyar.

SEÇKİNLER SINIFININ DOĞUŞU VE DEVLET OLUŞUMU

Yakın Doğu'da yaklaşık MÖ 10.000'lerde yiyecek üretimi başladı. Doğu Anadolu bu olgunun öncelikli görüldüğü yerlerden biridir. İçinde kutsal alanların da bulunduğu ilk yerleşik köy toplumları ortaya çıktı. MÖ 6000'den itibaren ise, bazı aileler, toplumlarda görülen eşitliğe son vererek, yerleşimde baskın bir konuma sahip olmaya başladılar.

Doğu Anadolu, insanoğlunun yaklaşık 12.000 yıl önce ilk defa tarıma geçtiği ve koyun, keçi, sığır ve domuzu evcilleştirmeye başladığı topraklar olan ve "Bereketli Hilal" olarak tanımlanan coğrafyanın kalbinde yer alır (3).

Yiyecek üretimi, yerleşik bir yaşama ve içinde büyük dikdörtgen evlerin ve göz alıcı kült alanların yer aldığı ilk köylerin doğmasına yol açmıştır. Sözü edilen bu kült alanlar düşünsel ve dinsel uygulamalar aracılığı ile toplumları bir arada tutar. Konutlar arasındaki kesin farklılıklar, bazı ailelerin özerkliğinin başladığını anlatır.

Yeni ekonomik sistem, giderek yaygınlaşan üretim sonucunda artı ürünün elde edilmesini, işbölümünün ortaya çıkmasını ve aileler arasında çekişmenin başlamasını sağladı. Bu ailelerden bazıları, toplum içinde daha yüksek bir sosyal konuma sahip olmaya başladı. Özellikle temel yiyecek maddeleri, sözü edilen aileler tarafından depolanıyordu. Seçkinler sınıfının gücü ve itibarı, toplumda sosyal konum bakımından daha az önceliğe sahip olan kişilere depolanan yiyeceklerin dağıtılması yolu ile pekiştiriliyordu. Hiyerarşik toplum düzeni ilk defa, yaklaşık 7500 yıl önce, Fırat ve Dicle nehirleri boyunca gelişti. Üç parçalı plan (tripartite) özelliği gösteren evlerde oturan ve toplumdaki derece düzeninde farklı bir konuma sahip geniş aile sistemine dayanan Güney Mezopotamya modeli, kuzey bölgelere yayıldı. Malatya Ovası'nda Değirmen-tepe yerleşimi, Mezopotamya'ya benzer özellik gösteren üç parçalı yapıları ile bu etkiyi kanıtlar.

ARSLANTEPE'DE IV. BİNYIL (GEÇ KALKOLİTİK DÖNEM)

BÜYÜK TAPINAK (Arslantepe VII. tabaka, MÖ 3800-3450)

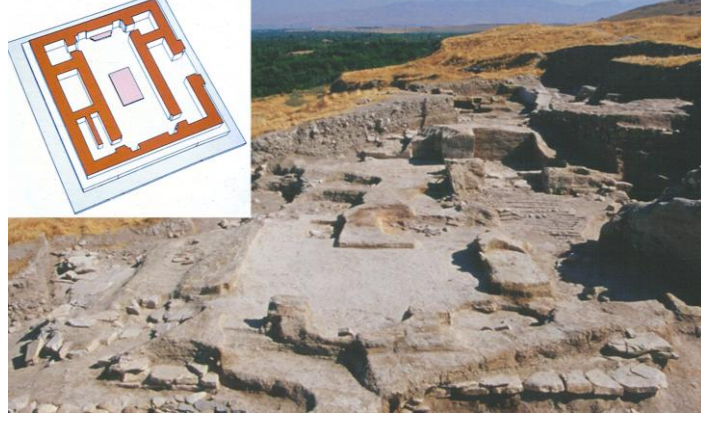
Tıpkı komşusu olan Değirmen-tepe gibi, **Arslantepe** de MÖ 6. ve 5. binyıla tarihlendirilen erken dönem yerleşimine sahipti, ancak bu önemli evre ile ilgili bilgiler oldukça kısıtlıdır.

Oysa çok sayıda buluntu, yerleşim yerinin MÖ IV. binyılda, bölgede büyük bir öneme sahip olduğunu gösterir. Bu dönemde yerleşim yeri, merkezileşmeye dayanan erken devlet sisteminin görülmeye başladığı noktalardan biri haline gelir. MÖ 3900-3450 yılları arasında (Geç Kalkolitik 3-4 veya Arslantepe VII. tabaka) bey-rahip olarak tanımlanan ayrıcalıklı bir sosyal sınıf ortaya çıkar.

Yine bu evrede, Arslantepe yerleşimi tüm tepeye yayılır. Sıradan evler, tepenin kuzeydoğu sınırına kadar gelir. Yerleşmenin en yüksek ve merkezi bölümüne ise büyük bir kamusal yapı ile seçkinlerin evleri inşa edilerek sosyal ve işlevsel bölgeler arasındaki fark belirgin hale getirilir. Tepenin bu bölümünde, üzerinde kırmızı ve siyah geometrik boya bezemeli beyaz duvarlar ile süsleyici sütunların görüldüğü **seçkinlerin görkemli evleri** yükselir (4b).

Büyük bir dini yapı olan **C Tapınağı**, höyüğün tepesinde ve seçkinlere ait konutların yanında yer almaktaydı. Büyük ve tek başına olan bu yapı, kil ve sal taşlarından yapılmış bir platform üzerine inşa edilmişti. Yapı, Arslantepe için oldukça farklı olan ancak Mezopotamya ile benzerlik gösteren “üç parçalı yapı-tripartite plan” özelliğine sahipti (4a).

Yapının ortasındaki merkezi büyük salonun her iki kenarında iki sıralı küçük odalar yer almaktaydı. Nişlerle ve duvar bezemeleri ile süslü olan merkezi salonun dış çevre ile iletişimini sağlayan dört girişi bulunmaktaydı.

Yapının içinde saptanan 1000’den fazla, seri üretim çanaklar eşsiz bir buluntu grubunu oluşturur (5c).

Bu çanakların bir kısmı, kullanıldıktan sonra merkezi salonda terk edilmiş bir biçimde (5e), büyük bir kısmı ise yapının yan odalarında, ters çevrilmiş ve birbiri üzerine konmuş biçimde gün ışığına çıkarılmıştır (5d).

Yan odalar, bu tür kapların çok miktarda depolandığı bölümlerdi. Bununla birlikte, bu küçük yan odaların birinde onlarca mühür baskısı bulunmuştur. Çok sayıda çanağın ve mühür baskılarının varlığı ile (5a-b) törenlerin düzenlendiği merkezi salonun dış çevre ile bağlantılı olması, tapınakta çok sayıda kişiye törensel ve yönetsel olarak yemek dağıtımının yapıldığını gösterir.

Yeni oluşan merkezi yetke, kesinlikle ideolojik ve dinsel bir temele sahipti. Ayrıca bu yetke, törenler, kutlamalar ve ziyafetler sırasında gerçekleştirilen besin dağıtımını aracılığı ile seçkinlerin sahip olduğu saygınlığa da dayanmaktaydı. Tapınak, sadece törenlerin gerçekleştirildiği bir yer değil, aynı zamanda, farklı kamusal ve ekonomik etkinliklerin yürütüldüğü bir merkezdi. Bu sistem kesinlikle Mezopotamya toplumunda meydana gelen gelişmeleri hatırlatmaktadır. Çanak çömlek, mühür betimlemeleri ve bezemelerin kendisi tamamen bölgesel özellikler gösterse de Mezopotamya dünyası ile az da olsa benzerlikler göstermektedir.

Halka dağıtmak için ayrılan gıda maddeleri öncelikle vergi ve adak olarak tapınaklarda toplanıyordu. Toplanan ürünler, olasılıkla kendisine hizmet edilmesini isteyen ve toplumda yönetici konuma sahip rahiplerin yanı sıra tapınakta sürdürülen üretim faaliyetlerini de artan bir şekilde finanse eder hale geldi. Her ne kadar yiyecek dağıtımını törensel aktivitelerin bir parçası olarak meydana gelse de, aynı zamanda emeğin ücretlendirilmesinin bir yoluydu. Bu durum, mühürlemenin dikkatlice yapılması ve bunun düzenlenmesinden de anlaşılır. Tanrılarla halk arasında aracılık etmeleri sayesinde yüksek konuma sahip liderler, sadece saygınlık ve politik yetkinlik değil, aynı zamanda işçiler arasında besin dolaşımını kontrol eder hale geldiler. *Sosyal eşitsizlik zamanla ekonomik eşitsizliği yarattı.*

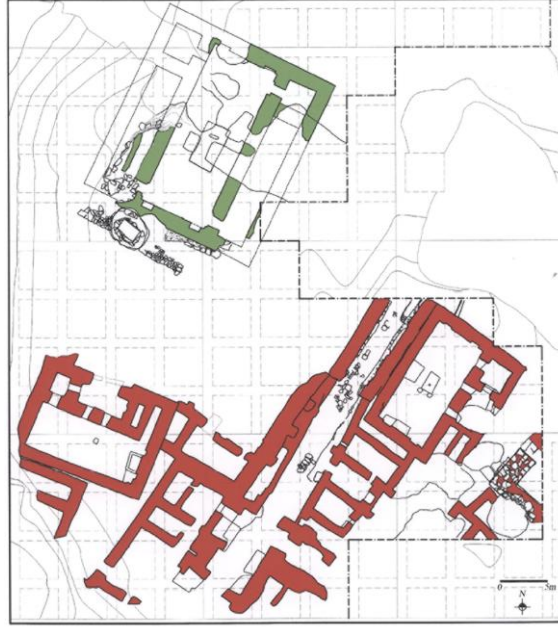
Bu ciddi değişiklik toplum tarafından nasıl kabul edilmişti? Liderler tarafından zenginliğin birikimi, bir taraftan ideolojik olarak ilahilerin cömertliğini elde etmek için yapılan aracılığın “geri ödemesi” olarak görünüyordu. Diğer taraftan ise toplumun üretim etkinlikleri ile ilişkili ve emeklerinin karşılığı yiyeceklerle ödenen bazı üyelerini desteklemek için kullanılıyordu.

Bütün bu süreç, kendisini devam ettiren bir ayrıcalıklar sistemi yarattı.

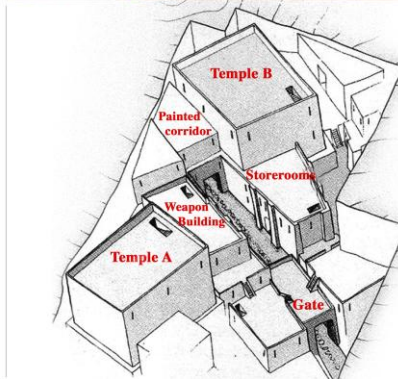
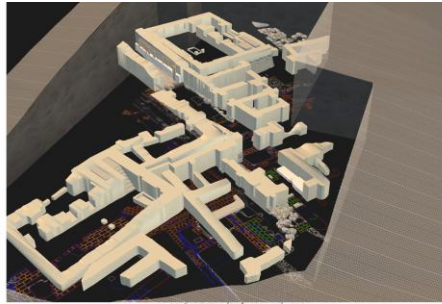
İLK ‘SARAY’ (Arslantepe VI A tabakası, MÖ 3400-3000)

MÖ 3500 ile 3400 yılları arasında C Tapınağı terk edildi, ancak kaynakların ve bunların yeniden dağıtımının merkezileşmesine dayanan sistem büyük bir hızla genişledi ve sosyal tabakalaşmanın daha hızlı bir biçimde şekillenmesini sağladı. Arslantepe, eski dünyanın erken devlet sistemlerinin en erken ve en önemli merkezlerinden biri haline geldi.

MÖ 3350 yıllarında (Geç Kalkolitik’in sonu), 4000 m²’den daha geniş bir alana, yerleşimin büyük bir kısmını kaplayacak şekilde, muazzam bir kamusal yapılar topluluğu inşa edildi (6). Ancak, yerleşimin boyutları bir önceki döneme kıyasla daha küçüktü.

Bu büyük yapı, farklı planlara ve farklı işlevlere sahip bölümlerin birleşmesinden oluşuyordu (7): depolama bölümü, yiyecek dağıtımı, yönetim, dinsel etkinliklerin gerçekleştirildiği bölüm.

Son yıllarda elde edilen sonuçlara göre kamusal yapı tepenin en yüksek noktasındaki elit konutları ile doğrudan bağlantılı görünmektedir. Bütün bu bölümler bir bütün oluşturacak şekilde planlanmıştı. Sözü edilen yapı, bilinen ilk **kamusal saray** örneğini oluşturur. “Saray” kelimesi, bir bey ya da yöneticinin yaşadığı yer olarak değil, merkezi kurumların farklı kamusal etkinliklerinin (dinsel, ekonomik, politik ve yönetsel) gerçekleştirildiği büyük bir yapılar bütünü olması nedeniyle kullanılır.

Saray kompleksine giriş, güneyinde yer alan ve uzun bir koridora açılan anıtsal bir kapıdan sağlanıyordu (8). Koridor, tepenin antik dönemindeki eğimini takip ederek, farklı terasların üzerine inşa edilmiş olan sarayın farklı bölümlerine açılıyordu. Alanın yüksek bölümlerinde törensel ve

resmi yapılar yer alırken, alçak bölümlerde ekonomik-yönetimsel etkinliklerin sürdürüldüğü mekânlar bulunuyordu.

Mimari incelemeler, sarayı oluşturan yapıların, aynı zamanda kullanıldıkları halde, tek bir dönemde inşa edilmediğini, zaman içinde tepenin eğimine uygun olarak yayıldığını gösterir. Bu yayılma, yüksek yerde bulunan ve terk edilmiş C Tapınağı'ndan uzak olmayan en eski birinci bölümden başlar. Birinci bölüm, yeni olan B Tapınağı'ndan oluşur. Büyük bir kamusal alanın eklenmesi ve yeni merkezi kurumlarda gerçekleştirilen çeşitli etkinliklerin büyüyen farklı ihtiyaçları doğrultusunda şekillenmesi ile zaman içinde bu yapıya diğer bölümler eklenmiştir.

Bu dönemde kamusal alan daha büyük ve daha fazla bölümlere sahipti. Artık burası, içinde törensel uygulamalarla meşrulaştırılan ve dinsel konulu çok sayıda etkinliğin gerçekleştiği tek bir kutsal alandan oluşmuyordu. Kamusal yapı, farklı mimari özelliklere sahip, farklı yapı topluluklarına ayrılmıştı ve bu bölümlerde din işlerinden açıkça farklı olan faaliyetler sürdürülüyordu. Özellikle uygun bölümler, çok sayıda kişinin dahil olduğu ve olasılıkla sürekli olarak gerçekleştirilen ekonomik aktiviteler için ayrılmıştı.

Bir önceki dönemde olduğu gibi, konutları tepenin en yüksek bölümünde yer alan IV. binyıl sonunun seçkin sınıfı, devlet kurumlarının faaliyetlerini ve işlevlerini genişleterek, bu kurumları daha fazla temsil eder hale geldi. Söz konusu bu faaliyetler, seçkin sınıfın konutlarına bitişik olan ve tepenin eğimi ile birlikte aşağı doğru genişleyen kamusal yapılarda gerçekleştiriliyordu.

Son yıllarda yapılan çalışmalar **uzun saray koridorunun büyük bir avluya** açıldığını ortaya koyar. Bu avlu ise kuzey tarafında yer alan ve oldukça **büyük olan bir yapıya** açılır. Söz konusu yapı kamusal alan ile elit konutları arasındaki bağlantıyı sağlaması bakımından büyük önem taşır

(9a). Büyük avlu ve kuzeyindeki büyük yapı saraya gelenlerin, saray içinde ulaştığı son noktayı ve bunun yanı sıra gücün merkezini oluşturur.

Buradaki merkezi avluya açılan küçük odada üç basamaklı, kerpiçten yapılmış ve sıvalı bir platform yer alır. Bu platform sarayın ana girişinden dahi görülebilmektedir ve olasılıkla ahşap bir koltuk ya da “taht” için yapılan bir platformdur. Bu platformun önünde yine kilden iki küçük yükselti bulunmaktadır. Bu küçük yükselti ise saraya gelenlerin şef ya da kral karşısında kabul edilmek için hazır bulundukları ve yöneticiye saygılarını sundukları yer olmalıdır (9b).

Bu büyük yapı, **ilk defa uygulanan laik bir sistemde**, gücün eşi blunmaz bir biçimde erken gösterisini oluşturur.

“Saray” Tapınakları

“Saray” olarak adlandırdığımız büyük yapı içinde küçük boyutlu iki tapınak bulunmaktaydı. İki tapınağa halkın girişi ise kısıtlıydı. Bu durum toplumdaki ekonomik ve politik yönetimde din ögesinin merkezileşmediğini gösterir.

İbadet için kullanılan **A Tapınağı** ve **B Tapınağı** küçük boyutlu yapılarıdır. Bir önceki döneme ait C Tapınağı ile karşılaştırıldığında, bu tapınaklara halkın girişi oldukça kısıtlıydı. Dinsel törenlerin gerçekleştiği merkezi salonların, iki pencere dışında, dışarı ile bağlantısı bulunmuyordu

(10). Bu pencereler ise kapalı ve sürgülüydü. Duvar bezemeleri sadece yapının girişinde yer almakta, yapının içinde, kültürel işlevlere sahip eşyalar bulunmaktaydı.

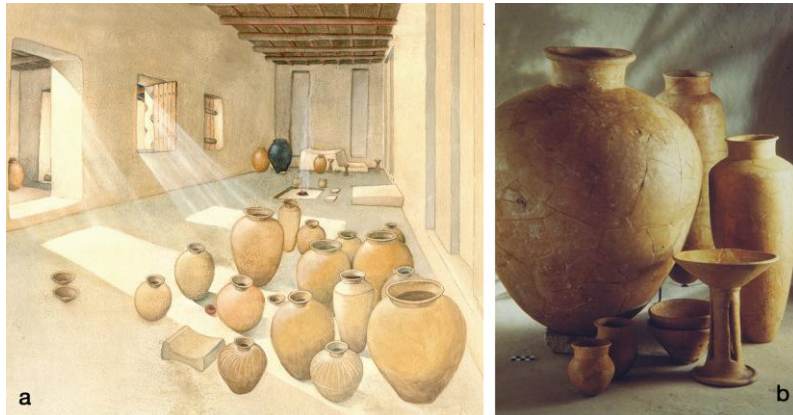

Merkezi salonun karşı duvarında bir altar ve odanın ortasında iki podyum ile ocak yer almaktaydı. B Tapınağı'nda, pencerelerin karşısındaki duvarın önünde, ayrıca, alçak bir platform da bulunmaktaydı. Bu buluntular, platformun ahşap bir heykeli taşıdığına işaret eder. Kilden yapılan üç küçük masa, olasılıkla adaklar için kullanılmıştı. Önceki döneme tarihlenen C Tapınağı'nda olduğu gibi, söz konusu tapınakların merkezi salonlarının her iki yanında servis odaları yoktu. Bir dizi servis odası sadece, tapınağa girişin yer aldığı tarafta bulunmaktaydı. Böyle bir mimari, Mezopotamya yapı geleneğinde görülen “üç parçalı yapı” planından farklı olarak “iki parçalı yapı” planını ortaya koyar.

Yiyeceklerin adak olarak sunulması ve törensel yemek dağıtımı, tapınakların içinde gerçekleştiriliyordu. Burada saptanan çok sayıda kaplar ve bunları mühürlemek için kullanılan az miktardaki mühür baskıları, bu görüşü kanıtlar. Ancak tapınaklar daha çok seçkin sınıf tarafından, sınırlı dinsel törenler için kullanılan yerlerdi. Bu nedenle, halkın yaşamında dinsel ideoloji, sınırlı ve farklı bir anlama sahipti.

B Tapınağı'nda öncelikli olarak çok miktarda yiyecek ve içeceklerin hazırlığı ve bunların tüketimi yapılmıyordu. Bu etkinlik, politik-dinsel kimliği bulunan seçkin sınıfa bağlı ve sınırlı sayıdaki kişilerin katılımı ile gerçekleştiriliyordu.

B Tapınağı'nın merkezi salonunda, sıvı ve katı besin maddelerinin muhafaza edildiği çok sayıdaki kaplarla birlikte büyük boyutlu yemek pişirme kapları da bulunmaktaydı (10a-b).

Günümüzde, arkeolojinin yararlandığı disiplinler arası çalışmalar, tapınakta gerçekleştirilmiş olan etkinliklerin anlaşılmasını sağlar: çakmaktaşı bıçaklar et kesmek için; yapının köşesindeki yan odada bulunan büyük bir öğütme taşı ve havan, tahıl ve tohumların öğütülmesi için; olasılıkla yenen yemekten kalan hayvan kemikleri. Bu odada saptanan hayvan kemikleri, av hayvanlarına (özellikle tavşan) ve yetişkin sığır türüne aittir. Bu kemikler, Sarayın farklı odalarında saptanan hayvan topluluğu kalıntılarından ayrılır. Yiyeceklerin servis edildiği ve tüketildiği, seri üretim çanaklar gibi kapların, az sayıda ve sarayın depolarında saptananlardan daha büyük ölçülere sahip olduğu tespit edilmiştir.

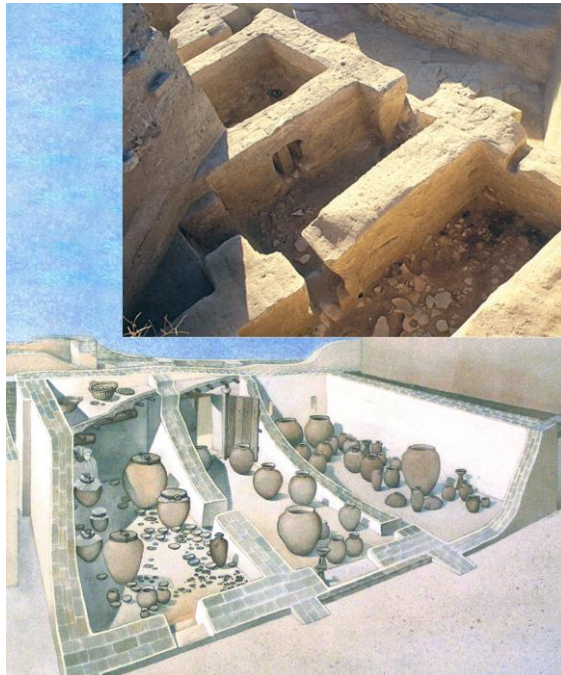
Bütün bu buluntular, diğer göstergelerle birlikte, B Tapınağı'nda, önemli törenlerde, ayinle ilgili olarak çok miktarda yiyecek ve içecek hazırlığının ve tüketiminin yapıldığına işaret eder. Ayrıca, bu etkinliklerin politik ve dinsel niteliğe sahip, seçkin sınıfa mensup ve sınırlı sayıda kişiler tarafından gerçekleştirildiğini ortaya koyar.

Geç evrede kamusal alanın kenarına inşa edilen **A Tapınağı** yeniden düzenlenerek, dinden bağımsız bir amaçla kullanılmaya başlandı. Tapınağa ana giriş, sonradan eklenen kerpiç bir duvarla sınırlandırıldı. Bir zamanlar B Tapınağı'nda olduğu gibi beyaz-kırmızı boya ile dekore edilmiş olan bu ana giriş yeniden sıvanarak, dağıtılacak olan yiyecek ürünlerinin depolanması için kullanılmış, böylelikle tapınağın ana odasına geçişi sağlayan küçük oda kapatılmış ve küçük bir depo olarak kullanılmıştır. Merdiven için ayrılan ve tapınağın ana salonu ile bağlantısı olan bölme ise atılmış mühür baskıları ile doldurulmuştur. Mimari plan bakımından B Tapınağı ile aynı özellikleri gösteren bu yapı olasılıkla kültürel bir yapıydı, ancak son evrede, yapının işlevi tamamen değişti.

Saray depoları ve yiyecek dağıtımı: işgücü kontrolü, merkezi yönetim ve bürokrasinin doğuşu

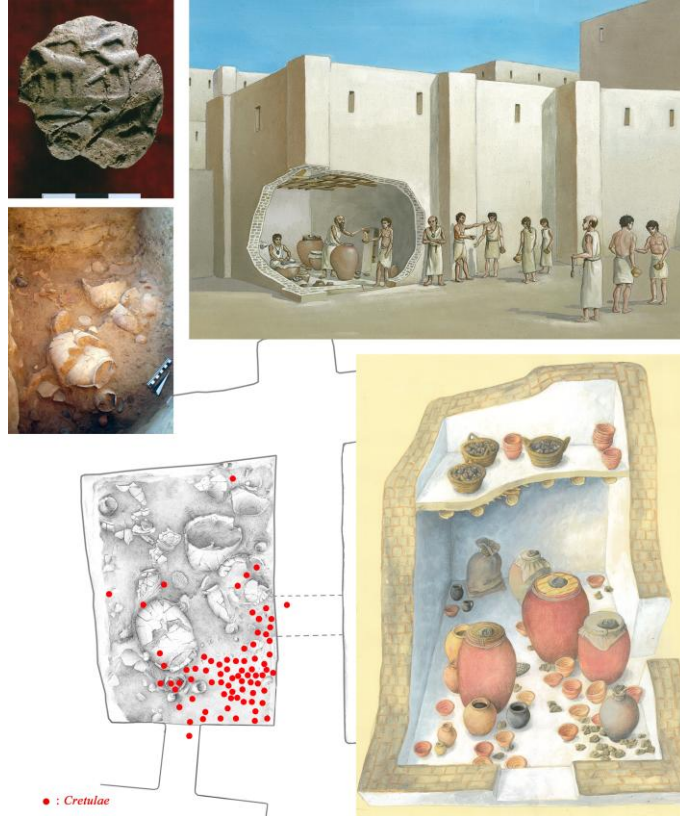
Seçkin sınıf, toplumun büyük bir bölümüne iş vererek ve emeğin karşılığını yiyecek ile ödeyerek “kamusal” ürünleri ve olayları yönetiyor: *toplumda sosyal sınıfların doğuşu*.

Ekonominin merkezileşmesinin yönetimi, iş gücünün kullanılmasına dayanıyordu. Yeni seçkin sınıf, kabilelerden ve vergilerden daha fazla, toplumdan işi güçle talep ediyor ve emeğin karşılığını yiyecek ile ödüyordu. Bu durum saray depolarının küçük boyutlarından ve içinde tahıl tohumlarının olmamasından da anlaşılabilir (11).

Çünkü, bu mekanlar ürünlerin uzun süre depolanması için uygun yerler değildi. Burada saptanan çok sayıda kaplar, işlenmiş yiyecek ya da un ve sıvı gibi, geride iz bırakmayan yiyecek maddeleri ile dolu olmalıydı (11b). Aynı zamanda, çok sayıda hayvan kemiklerinin gösterdiği gibi hayvan eti de dağıtılan yiyecekler arasında yer almalıydı; özellikle yemek dağıtımı için tahsis edilen en küçük depo odasında saptanan küçük baş hayvan kemiklerinin işaret ettiği gibi.

Bu odada, yöneticilerin kontrolü altında gerçekleşen yoğun bir günlük yiyecek dağıtımı faaliyeti vardı. Bu kontrolün belgelenmesi ve kaydı için yöneticiler **mühür baskıları** kullanmaktaydı. Sözü edilen depoda, bir kısmı odanın tabanı üzerinde, mühürlenmiş kaplara yakın biçimde, bir kısmı odanın bir köşesinde toplanmış bir biçimde, bir kısmı ise üst kattan düşen yıkıntıların arasında, geçici olarak toplandıkları yerlerde, 130 adet mühür baskısı tespit edildi (12).

Yüzlerce **seri üretim çanaklar** da yemek dağıtımı için kullanılıyordu (13a). Çok sayıda kişi düzenli olarak, yiyecek tayınlarmı ya da günlük yemeklerini almak için saraya gidiyordu. Bu durum, ara sıra meydana gelen bir olay ya da törensel bir etkinlik değil, emeğin “ücretlendirilmesi” biçimiydi.

Yazının icadından önce erken yönetim sistemi vasıtası ile makbuz belgelerinin en erken hali olan mühür baskılarının kullanımıyla ürünlerin hareketi kontrol ediliyordu.

Ürünlerin hareketi, zaten bin yıldır kullanılan bir araç olan mühür baskıları ile kontrol ediliyor ve kayıt altına alınıyordu. Mühür baskısının tüm olması, ürünün tüm olmasının da bir garantisiydi ve baskının kırılması, meydana gelen hareketi ve bu yetkiye sahip kişiyi belgeliyordu (mühür, ürünü alan kişinin imzasıydı). Bu nedenle, mühür baskıları bir kere kırıldıktan ve ürün açıldıktan sonra “makbuz” olarak belli bir süre muhafaza ediliyordu.

Sarayda **5000 adet mühür baskısı parçaları** saptanmıştır. Bunlardan 2200 adedinin üzerinde, **220 mührü ait** olduğu anlaşılan baskı tespit edilmiştir (14).

The rise of bureaucracy

Baskılar, kullanıldıktan sonra odanın dolgu malzemesi olarak ya da özel çöplük alanı gibi artık kullanılmayan bir bölgede toplanıyordu.

Yaklaşık 5000 parça, saray koridorundaki dar bir bölmeye, peş peşe kümeler halinde atıldı. Bu kümelerin her biri aynı mührün baskısını taşıyor ve mühürlenmiş aynı eşyayı temsil ediyordu. Bu eşyalar arasında çömlekler, çuvallar, hasır kaplar ve kapılar yer almaktaydı. Mühür baskılarının atıldığı çöplük, gerçekleştirilen işleme ve bunu gerçekleştiren memura göre düzenlenen ve olasılıkla önceden yapılan sayımın ardından atılmış baskıların bir çeşit **arşivlendiği** son evreydi.

Böylelikle, ürünleri almak için sorumlu olan çok sayıdaki memurlardan oluşan bir bürokrasi doğdu. Hiyerarşik bir organizasyonu işaret ederek, memurlardan küçük bir kısmı günlük depoların kontrolünü (kapılardaki mühür baskıları), daha az sayıda bir kısmı ise bir seferde birden fazla deponun kontrolünü yönetiyordu.

Duvar resimleri

. Saray, duvar resimleri ile bezeliydi: zamanın karmaşık ideolojisini ifade eden gücün tasvirini ve sembolünü yansıtan şematize figürler (15).

Gücün ideolojik meşruluğu, Erken Devlet sisteminin bu formunda hala baskındı. Sarayda, kireçten yapılmış ince bir sıva üzerine karbon ve aşı boyası kullanılarak resmedilen kırmızı ve siyah renkteki şematize figürler, yapının içine giren herkesin görebileceği kapı ve geçiş yerleri ile bağlantılı alanlarda bulunuyordu. Ayrıca, saray koridorunun en iç kesimindeki ve sarayın başka bölümlerindeki duvarlar üzerinde, ıslak sıva üzerine mühür vurularak yapılmış iç içe baklava dilimi motifleri de bulunmaktaydı.

Bu bezemelerin üzeri parçalı olarak ya da tamamen yeniden boyanmış ve sarayın kullanıldığı dönemin son evresinde, birkaç tabaka sıva ile kapatılmıştı

Yan yana bulunan depo odalarının ortasındaki odanın, bir zamanlar iç avlu ile bağlantısını sağlayan kapının her iki yanı **şematik insan figürleri** ile bezeliydi. Kapı daha sonraki evrelerde, bir niş haline dönüştürülerek kapatıldı ve buradaki duvar bezemelerinin üzeri sıvandı. Bu bezemelerde, sol tarafta küçük bir figür (olasılıkla bir kadın), sağ tarafta ise bir erkek betimlenmişti. Her ikisi de bir masa ya da altın arkasında ayakta durur vaziyette, kollar yukarı doğru kaldırılmış, bir çatı ya da revak altında, bitkisel ve sarmal biçimde motiflerle birlikte resmedilmişti. Büyük gözler ve kırmızı-siyah renklerle tasvir edilmiş, bir baştan çıkan alev biçiminde saçlar, belki de tanrı ya da şaman maskesini temsil ederek göz alıcı bir görüntü sergilemekteydi.

Saray koridorunun en iç bölümü geniş bir resim ile bezelidir. Bu duvar bezemelerinde olasılıkla **boyunduruğa bağlı iki boğanın yük arabasını (ya da bir sabanı) çekişi** betimlenmiştir.

Araba sürücüsü tarafından çekilen aracın, belki de saray olabilecek, iki katlı bir yapıdan çıkışı, oldukça şematik bir biçimde tasvir edilmiştir. Koridor resimlerinde görülen bazı tipik özellikler (yük taşıyan sığırlar, dizginlerin bağlandığı çember, araba sürücüsü) Arslantepe’de ve Mezopotamya’nın büyük şehri Uruk’ta saptanmış iki mühür üzerinde de, farklı üsluplar kullanılarak yinelenmektedir. Her iki mühürde törensel bir harman dövme sahnesi betimlenir. Böylece Yerleşmenin Beyi’nin rolü ile tarımsal uygulamalar arasındaki sembolik ilişki vurgulanır.

Arslantepe’de metalürjinin gelişimi. DÜNYANIN İLK KILIÇLARI

Arslantepe’de metal eserler saray döneminde olağanüstü bir gelişme gösterdi. Aynı zamanda, bu dönemdeki Mezopotamya merkezlerinde de metal talebinde bir artış meydana geldi. Seçkin bir buluntu grubunu oluşturan bu yeni nesneler, farklı metallerden yapılıyordu (bakır, kurşun, gümüş, altın ve bunların alaşımları).

Bunların arasında **12 mızrak ve 9 kılıç** özellikle dikkati çeker. Arsenikli bakırdan yapılan bu objeler, bir grup olarak, saray odalarından birinin içinde, belki bir kemer tokası olabilecek, **üzerinde dörtlü spiral motifi bulunan bir plaka** ile birlikte tespit edildi (16).

Aslında silahlar, temsili ya da törensel bir özelliğe sahip olduğunu düşündüren bir biçimde yapının duvarına asılıydı. Günümüzde, sözü edilen bu yapının kuzeyi kısmen tahrip edilmiştir.

Eğer mızraklar, bir sonraki dönem III. binyılda yaygınlaşacak olan, yeni bir tipolojiyi temsil ediyorsa, kılıçlar kesinlikle silah kullanımının ilk örneğini oluşturuyordu. Bundan sonraki yaklaşık 1000 yıllık bir süreci kapsayacak zaman dilimine tarihlenen başka bir yerleşim yerinde böyle buluntular tespit edilmedi. Bu kılıçlardan **üçünün kabzası gümüş kakmalıdır**, bir örnekte ise kazı bezeme ile yapılmış motifler bulunmaktadır.

Kılıç ve mızrak formlarının birleşimi, askeri aletlerin gelişmekte olduğunu ve savaşmak için gerekli form tasarımına başlandığını gösteriyordu. Güç, doğasını değiştirmeye ve isteklerini yerine getirtmeye başlıyordu.

VIA dönemi zanaatı

Yıkılmış duvar ve çatı kalıntıların altında, dönemin yaşanılan yüzeyinin üzerinde *in situ* olarak saptanan zengin çanak çömlek repertuarı oldukça zengindir. Çark kullanılarak ya da bir önceki evre olan VII. tabaka ile karşılaştırıldığında daha karmaşık üretim ve pişirme yöntemleri kullanılarak yapılan kapların form ve mal gruplarında büyük bir çeşitlilik olduğunu anlaşılr (17).

Her biri farklı özellikler gösteren dört ana grup bulunmaktadır: yemek pişirme ve depolama amacı ile kullanılan el yapımı kahve-kızıl renkteki grup; bir diğeri daha çok bölgesel özellikleri taşımakla birlikte çağdaş Mezopotamya üretimleri yani Geç Uruk etkilerini de taşıyan çark yapımı açık renkli grup ki bu mal grubunda sıvı ya da yarı-sıvı maddeler için kullanılan büyük ve orta ölçekli boyunlu çömlekler, küçük çömlekler, şişeler ve kültüsel aktivitelerde kullanılan yüksek kaideli çanaklardan oluşur; çark yapımı ve seri üretim kaba çanaklardan oluşan bir diğeri grup yiyecek dağıtımı için kullanılır; son grup ise el yapımı ince ya da yarı ince özellikte yüzeyleri farklı iki renkte –kırmızı ve

siyah- pişirimli, yemek ve servis amacının yanı sıra Orta Anadolu'da üretilenler ile yakından benzerlik gösteren yüksek kaideli çanak formlarından meydana gelir.

Metal eşya üretimi de olağanüstü bir gelişme gösterir ve özellikle yerel seçkin sınıfın kullanımına yönelik üretilmiş görünmektedir. Arslantepe metal buluntular üzerinde yapılan kimyasal analizler hammaddenin kuzey ve kuzeydoğu bölgelerden, Karadeniz kıyısının güneyinden ve Güney Kafkasya'dan geldiğini ortaya koyar. Bu kaynak, Arslantepe'nin, bölgenin kuzey, kuzeybatı ve kuzeydoğusundaki dağlık alanlardaki göçer topluluklarla ilişki içinde olduğunu doğrular. Bu gruplar, metal ile birlikte, Geç Kalkolitik repertuarı içinde bir yeniliği temsil eden Kırmızı-Siyah Açıklı mal grubunu bölgeye getirmiş olabilir.

MÖ 3000: Çöküşün başlangıcı ve sarayın yıkımı

Süregelen güç sistemi, sarayın son evresinde bazı değişikliklere maruz kalır: ideolojik-törenselsel unsurlar çökmeye, savunma ve askeri öğeler artmaya başlar.

Malatya Ovası'na, kuzeydoğudaki dağlık bölgeden gelen gruplar, savunma ihtiyacının artmasına neden olarak, yerleşim yerinde gerilimi ve istikrarsızlığı arttırdı. Yeni gelen gruplar, olasılıkla saraya kendi kırsal yaşamlarına ait ürünleri ve metal eşyaları getiriyordu. Bu dönemden itibaren daha karmaşık silahların kullanıldığı ve sarayın etrafına, muazzam ana girişi daha kısıtlayıcı hale getiren bir sur inşa edildiği gözlenir. Ayrıca duvar boyaları ve bezemeleri, duvarların yeniden sıvanması ve onarılmasıyla gizlendi.

Sosyal ve politik gerilim arttı ve iş gücünün ve ekonomik kaynakların kontrolüne dayanan güç sistemi çöktü.

Arslantepe'de erken askeri güç, olasılıkla büyüyen iç ve dış çekişmeler sonucu ortaya çıktı. Bir taraftan, yerleşim yerinin kurumları ile yüzyıllar boyunca birbirini karşılıklı etkileyen Transkafkasya kökenli dağlık bölge halkları, Fırat'a doğru daha fazla hareket ederek bölgesel sistem üzerinde aşırı baskı oluşturmaya başladılar. Diğer taraftan, merkezi gücün ekonomik isteklerin büyümesi ve bu nedenle toplum üzerinde baskı kurması, Mezopotamya'da gerçekleşenin aksine, kendine sağlam sosyal temel ve olası bir çevre bulamadı. Burada, toplum yapısının daha az tabakalı olması (yöneticiler sınıfı ve halk) ve su kaynakları bakımından oldukça zengin ve verimli ancak dağlarla sınırlandırılmış olan Malatya Ovası, bölge halkına kendi özerkliğini üretme hakkı sağlarken, düzenli artan talebe sınırsız cevap verebilmek için ürünlerin artmasına izin vermesi bakımından yetersizdi.

Yıkım kaçınılmazdı: **saray şiddetli bir yangınla tahrip edildi** ve hiçbir zaman için yeniden inşa edilmedi. Arslantepe'de gücün hikayesi, dalgalanmalarla, ani dönüşümlerle ve gerilemelerle dolu yeni bir yola başladı.

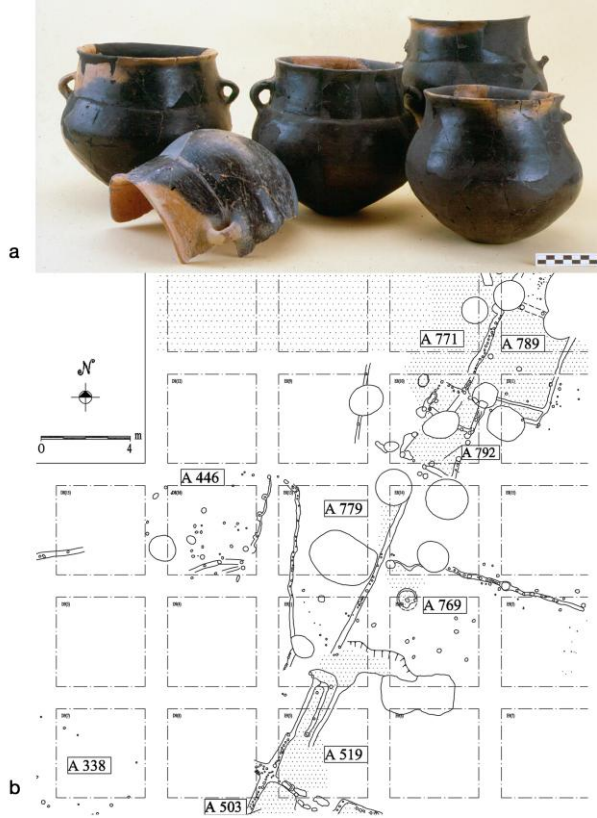
ERKEN DEVLETİN BUNALIMI YUKARI FIRAT'TA MÖ 3. BİNYILDA YENİ BİR TOPLUM

ARSLANTEPE'DE ÜÇÜNCÜ BİNYIL (İLK TUNÇ ÇAĞI)

Aşiret toplumları ve yeni şefler (İlk Tunç I, VIB evresi, MÖ 3000-2800)

Arkeolojik buluntular, sarayın yıkımı ve yerleşmenin kısmen terk edilmesinden sonra, işgücü ve üretimin, merkezi kontrole değil, savaşa ve savunmaya dayalı olduğu *yeni bir gücün* ortaya çıktığını göstermektedir.

Arslantepe VIB1 evresi olan MÖ 3000 ile 2900 yılları arasında, saray yıkıntılarının üzerine, Güney Kafkasya ile ilişkili gelenek ve kültüre sahip **göçebe toplulukların kulübeleri** inşa edildi (18).

Bu tabakada saptanan ve neredeyse tek grubu oluşturan çanak çömlek buluntular, Transkafkasya geleneği ile yakından ilintili el yapımı Kırmızı-Siyah malıdır.

Tapınaklar ve saray yok edildi ve ekonomik yönetime ait bütün göstergeler yok oldu. Yerleşme, farklı kültürlerin ve yeni politik esasların kıyaslandığı ve çatıştığı bir yer haline geldi. Böylelikle, liderlerin gücünün savaşlarda baskın olma kapasitesine dayandığı yeni bir politik sistem ortaya çıktı.

Gezgin-pastoral grupların geçici yerleşmeleri için tek yerleşim olan ve bir zamanlar merkezi bir yer olma alt yapısına sahip olan Arslantepe'ye, bir kriz döneminin ardından, bu grupların beyleri tarafından el konuldu. Böylece Arslantepe, kendilerinin politik bir dönüşüm noktası haline getirildi.

Arslantepe bir kez daha bölgenin, göçer topluluk beylerinin sosyal ve politik uygulamalarını gerçekleştirdiği bir merkez haline geldi.

Yine höyüğün en yüksek noktasına, çit-çamur tekniği ile yapılmış kulübelerle büyük bir zıtlık oluşturan kerpiçten oldukça büyük bir yapı inşa edildi. Büyük kabul odasına ilaveten yapıda içi çanak çömlek ve çok sayıda metal buluntuların saptandığı (metal eserler içinde iki tane bakır mızrak ucu vardır) iki depo odası bulunmaktaydı. Yapıda az sayıda ele geçirilen çark yapımı açık renkli kaplar, VIB1 dönemi pastoral beyler ile Malatya Ovası'nın yerel kırsal nüfusu arasında bir ilişki olduğunu kanıtlar. Söz konusu yerel nüfus, saray dönemi geleneklerinin bazılarını sürdürüyor olmalıydı.

Büyük yapının kuzeyindeki büyük ve izole edilmiş olan kulübe olasılıkla “bey’in” eviydi. Bu kulübenin etrafındaki atık tabakalarda saptanan ve özellikle koyun ve keçiden oluşan hayvan kemikleri, yaylaya gidişten önce verilen büyük bir şölen ya da ziyafetin gerçekleştirildiğini akla getirir.

Yerleşim yerinin en yüksek bölgesinde, 4 metre kalınlığında taş temel üzeri kerpiçten **oldukça büyük bir surun** inşa edilmesi ve muhteşem metal silahların gösterdiği gibi çatışma bu dönemin oldukça belirleyici bir unsurdur

İlk Tunç I döneminin ikinci evresinde (Arslantepe VIB2 evresi) Malatya bölgesinin yerel halkı yeniden yerleşime geldi ve höyüğün en yüksek noktasını çeviren surun etrafına kerpiç evler inşa ederek burayı bir köy haline getirdi. Bu dönemde yangınla tahrip edilen köyde bulunan malzemeler, gelişen bir tarımın (bazı meyvelerin yanı sıra kilolarca yanmış buğday ve arpa tohumu) olduğunu ve saray döneminde görülen çark yapımı ve açık renkli mal grubu kullanımının yeni ve eski formlarla birlikte yeniden başladığını gösterir.

Güç kullanımının önemi, yerleşim yerinin kenarında bulunan **olağanüstü bir mezarla** da belgelenir (19-20).

Taştan yapılmış bu mezarın içine savaşçı lider, **zengin metal araç-gereçlerle** birlikte

gömüldü (21): içinde arsenikli bakırdan yapılan silahlar, araçlar, kaplar, pazubentler, bilezikler, saç spiralleri, gümüş, altın ve bakır-gümüş karışımından yapılan boncukların bulunduğu 75 parça buluntu.

Mezarı kapatan sal taşının üzerinde ise kurban edilmiş dört ergen bulunmaktaydı. Mezar töreninin karmaşası ve **metal araç-gereçlerin çokluğu** (7 mızrak ucu, 1 kılıç, 1 kısa kılıç ve 3 bıçak), artık savaş ile sıkı sıkıya bağlantılı olan gücün doğasındaki değişikliği vurgular.

İlk Tunç II ve III: surla çevrelenmiş bir kent doğuyor (VIC ve VID tabakaları, MÖ 2750-2000)

III. binyıl boyunca, geniş kapsamlı değişimler yerleşim yerini ve bölgeyi karakterize eder.

MÖ 2800 yıllarında bir başka yangın, VIB köyünü ve köyün etrafını çevreleyen suru tahrip etti. Bunu yerleşmenin terk edilmesi dönemi izledi. İki yüzyıldan fazla bir süre boyunca, Kafkasya ve Doğu Anadolu ile ilişkili topluluklar, Malatya bölgesine ve etrafındaki yaylalara yerleşmeye başladı. Arslantepe’de sözü edilen toplulukların varlığı, ahşap çitlerle, kulübelerle ve toprağa kazılarak yapılan yuvarlak planlı evlerle belgelenir (VIC döneminin erken evresi).

Bu topluluklar yavaş yavaş yerleşik düzene geçerek MÖ 2600-2500 yılları civarında, daha önceki dönemlerde görülen genel düzen ve konut mimarisinden farklı özellikler taşıyan, yeni ve

küçük bir yerleşim kurdular (VIC döneminin ikinci evresi). **Hepsi birbiri ile aynı biçimde düzenlenmiş odalardan oluşan büyük bir yapı** olasılıkla, geniş bir aile ya da bir klan tarafından kullanılıyordu (22c).

Çanak çömlek buluntuların tümü el yapımıydı ve yemek pişirme kapları ve geniş ağızlı kaplar gibi birkaç kategoriden oluşmaktaydı. Çanak çömlekler mal grubu bakımından iki ana gruba ayrılır: biri siyah ya da kahve açık, bir diğeri açık renkli ve boya bezemeli (22a-b). Bu dönemde Malatya Bölgesinin Orta Fırat Vadisi ve Yukarı Mezopotamya ile ilişkisi neredeyse kopmuş ya da oldukça azalmışken Elazığ bölgesi ile yakın ilişkiler göstermekteydi.

Bunu izleyen dönemde geniş teraslar üzerine inşa edilmiş ve sokaklar boyunca iyi düzenlenmiş çok sayıda evlerden oluşan geniş bir yerleşim, zaman içinde küçük bir habitattan gelişti ve üçüncü binyılın ikinci yarısında (VID dönemi) tepe eğiminin tamamını kapladı. Bu dönemde bütün bir yerleşim yerini korumak için, **bastiyonlu bir sur inşa edildi** (23c).

Çanak çömleğin hepsi hala el yapımıydı ve geniş bir repertuara sahip olsa da Elazığ bölgesi ile yakın ilişkisi olan bölgesel bir kültürün ürünleriydi (23a-b).

Yerleşmenin yeni bir dönemi başlamıştı. Politik seçkinliğe dair bir kanıt olmamasına ve politik sistemin **pek çok küçük bölgesel şefler** arasında parçalara ayrılmasına rağmen, Arslantepe yeniden Malatya Ovası'nın merkezi yerleşimi haline geldi. Mezopotamya ile olan ayrıcalıklı ilişkiler tamamen sonlandı.

ARSLANTEPE'DE İKİNCİ BİNYIL VE HITİTLER

M.Ö. 2000'in hemen ardından, Yakın Doğu'da **yeni ticari ilişkiler ağı** gelişti. Bu ağ, koloni kurarak yerleştikleri Orta Anadolu'da, Assurlu tüccarlar tarafından doğrudan yapılan yoğun ticari aktivitenin dayanak noktasını oluşturuyordu. Malatya Bölgesi doğrudan doğruya ticari ilişkiler içine girmese de, Orta Anadolu ile ilişkide olması nedeniyle, bu ticari ağın etkisine maruz kalıyordu.

Anadolu ile Mezopotamya arasındaki kuzey-güney doğrultulu ticaretin güzergahı olan **Yukarı Fırat Vadisi**, doğu ile batı arasındaki sınıra dönüştü. Daha sonraki dönemlerde ise genişlemekte olan Hitit bölgesi ile Assur arasındaki başka bir sınırı oluşturmaktaydı.

Nehrin batı kenarında bulunan Arslantepe, Orta Anadolu'nun etki alanına girdi ve böyle bir sınırın önemli noktalarından biri haline geldi. Böylece, MÖ 1500 civarında yerleşim yerinin merkezi, büyük nehri görebilecek bir yer olan, tepenin kuzeyine taşındı. Bu dönemden sonra yerleşim kendini korumak zorundaydı.

M.Ö. XVI. ve XV. yüzyılda Eski Krallık olarak da tanımlanan Hitit Krallığı etkisini Fırat Nehri'ne kadar genişletmeye başladı. İmparatorluk dönemi olarak tanımlanan XIV-XIII. yüzyıllarda ise doğu bölgeleri üzerindeki etkisi daha da güçlendi.

Eski Krallık dönemindeki Orta Anadolu etkisi gerçekten de Arslantepe'de özellikle **iki odalı kapısı olan kerpiçten** inşa edilmiş muazzam bir savunma duvarının inşası ile görülebilir boyuttadır. Her ne kadar bölgesel özellikler hala devam etse de Orta Anadolu etkisi çanak çömlek üretiminde de görülebilir (24b).

Orta Anadolu özellikleri bir sonraki Hitit İmparatorluk Dönemi'nde daha da artmıştır.

Yeni bir şehir kapısı (kerpeten biçimli) (24c) ve Orta Anadolu örneklerini hatırlatan, büyük sal taşlarından inşa edilmiş **tonozlu bir tünel (potern) (24a)** farklı bir işlevi olsa da tipik Orta Anadolu mimari tarzında inşa edilmiştir. Bölgesel özellikleri tamamen kaybetmemekle birlikte çanak çömlek, mühür ve metal eserlerde Orta Anadolu örneklerine olan benzerlik daha fazladır.

Şehir oldukça küçük olmasına rağmen muazzam suru, şehir kapıları ve yapıları ile birlikte, Fırat kenarında artık bir “kale” konumuna sahipti.

Arslantepe’nin eski ismi ile ilgili bilgileri ilk defa bu döneme ait yazılı kaynaklardan öğreniyoruz. Boğazköy’de saptanan yazılı kaynaklara göre: *Malitiya* (Melit = bal), ardından Urartu ve Yeni Assur kaynaklarında *Meliteya*, *Melid* ve *Meliddu*, günümüzde ise Malatya.

GEÇ HITİT DÖNEMİ: MELİD KRALLIĞI

MÖ 1200 yıllarında Hitit İmparatorluğu yıkıldı. XII. yüzyılda Anadolu’yu altüst eden kriz, ücra bölgeleri daha hafif bir şekilde etkiledi.

Hitit İmparatorluğu’nun yıkılması Arslantepe’ye bir son hazırlamadı. Kısa süren bir kriz ve yeniden toparlanma sürecinin ardından idari miras ve Hitit siyaseti kaynaklı, Geç Hitit Krallıkları’ndan *Melid/Meliddu* krallığının başkentine dönüşen otonom bir gelişme yaşandı.

Her iki yanına taştan yapılmış arslanların yerleştirildiği meşhur **Arslanlı Kapı** kalıntısı (günümüzde Ankara Anadolu Medeniyetleri Müzesi’nde sergilenmektedir) yerleşmenin bu dönemdeki görkemi ve önemini yansıtan eserler olarak öne çıkar **(25a)**. Kabartmalarla süslü *Tarhunazi* heykeli (bu heykel de günümüzde Anadolu Medeniyetleri Müzesi Ankara’da sergilenir) **(25b)**, MÖ VIII. yüzyılın sonunda Yeni Assur Kralı II. Sargon tarafından yapılan fethin ve şehri ele geçirmenin güçlü bir ideolojik ve gerçek kanıtı olarak yıkılır.

“Geç Hitit Krallıkları” dönemine ait tabakalarda, son yıllarda yeniden başlanan kazılarda, Arslanlı Kapı ile bağlantılı olan ve bu dönemin görkemini ve anıtsallığını yansıtan bir **sütunlu salon** ortaya çıkarılmıştır **(25c)**. Bunun altında ise, yaklaşık 3 m. yüksekliğinde saptanan, daha eski bir şehrin giriş kapısı ile bağlantılı olduğu düşünülen kudretli bir kaleye ait kerpiç temelli bir duvar saptanmıştır. XI-X. yüzyıla ait olduğu düşünülen **iki adet sal taşına işlenmiş muhteşem rölyef levhalar (25d-e)**, Arslanlı Kapı ile benzerlik gösterirken, stil bakımından farklıdır. 2010 yılında saptanan bu buluntular duvarın son kullanım evresi ile ilişkilidir. Bu olağanüstü savunma yapıları ve rölyef levhaların kendisi (levhalar günümüzde Malatya Müzesi’nde sergilenir), Orta Anadolu İmparatorluğu’nun yıkılmasının ardından Arslantepe’nin politik ve askeri bakımdan merkezi rolünü yeniden ve hızlı bir biçimde ele aldığı kanıtıdır.

Fakat gelişen güçlü krallıkların ve çevre imparatorlukların baskısı, şehirdeki karmaşanın devam etmesine neden olmuştur. Arslantepe-Melid önce Assurlular tarafından vergiye bağlanmış, daha sonra ise son kral Tarhunazi isyanından sonra, yüce Asur kralı II. Sargon tarafından ele geçirilip yıkılmıştır.

Arslantepe’de, kısa süren Assurlular’ın varlığı, sütunlu salon ve Arslanlı Kapı’nın kuzey duvarı üzerine inşa edilen bir yapı ile kanıtlanır. Ayrıca, üzerinde II. Sargon’un ihtişamlı kahramanlığı betimlenen yazıtlı iki silindir tablete ait iki parça da kısa süren Assur varlığını kanıtlayan diğer buluntulardır.

Diğer taraftan Assur'da bulunan sayısız yazılı tablet Sargon tarafından fethedilen Melid'in yıkımı ve ele geçirilmesini anlatır:

“Ben Assur, Sümer ve Akkad kralı II. Sargon,....dünyanın dört bir yanına hakim olan kral, ben eşsiz kral, tanrılar ile yapılan anlaşmayı bozup ve vergisini vermeyi reddettiği için Melid kralı Tarhunazi'ye karşı orduyu harekete geçirip, şehrini işgal edip bir vazo gibi ezip yıktım”

Tespit edilen arkeolojik buluntular Arslantepe'nin MÖ VIII. yüzyılın sonunda terkedildiğini, Geç Roma Dönemi'nde yeniden yerleşilerek, dönemin en önemli merkezi Eski Malatya'ya (günümüzdeki Battalgazi) bağlı bir köy ya da küçük bir uydu kasaba olduğunu gösterir.